

Valletta

FOTO: LUMIR PECOLD

Kameny. Všude kameny. Velké, malé, drsné i opracované. Těch čistě otesaných a pečlivě sestavených do desetimetrových, dvacetimetrových i padesátimetrových zdí pevností, po kterých sklouzne oko stejně jako útočník, je ve Vallettě nejvíc. Pak jsou tu ale také kameny sestavené do krychlí domů a jiné stmelené do barokních forem chrámů zdvihajících se svými věžemi a kopulemi nad střechy města.

Počínaje rokem 1530 byly osudy Malty dvě a půl staletí spjaty s rytířským řádem johanitů. Ti zde také vystavěli skvostné město Vallettu.

Bludní rytíři

Řád rytířů sv. Jana Jeruzalémského vděčí za svůj vznik skupině zbožných obchodníků, kteří v polovině 11. století založili v Jeruzalémě špitál a hospic pro křesťanské poutníky. V roce 1099, po obsazení Svatého města při první křižácké válce, ustavili bratrstvo pečovatelů a papež je roku 1113 uznal za náboženský řád. Roku 1187 byli rytíři z Jeruzaléma vyhnáni. Roku 1291 se

stáhli na Kypr a pak na Rhodos. Ale osmanští Turci je roku 1522 vyhnali i odtud.

Po osmi letech italského bloudění jim nabídl císař Karel V. ostrovy Malta a Gozo. Ostrovy, kde nebyly hory ani řeky, které v létě spalovalo slunce a v zimě bičovaly větry. 26. října 1530 se rytíři vylodili na Maltě. Od té doby se označují jako řád maltézských rytířů.

Rytíři se usadili v městečku El Borgo u pevnosti St. Angelo. Opravili ji a začali stavět novou pevnost na výběžku poloostrova. Další pevnost vznikla kolem přístavu. Poté přišlo roku 1565 tzv. velké obléhání. Turecký sultán Sulejman s flotilou téměř dvou set lodí oblehl souostroví. Bojovalo se celé léto a teprve v září Turci ustoupili. Bitva byla vyhrána, avšak z opevnění zbyly trosky, ven-

kov byl vyplněn, vesnice spáleny a srovnány se zemí, obyvatelstvo zchudlé a vyhladovělé.

Prach bitvy se sotva usadil, když se velmistr řádu, Jean de La Valette, hlava řádu a hrdina obléhání, rozhodl postavit na neobydlené ploše mezi přístavy nové město.

Ale po obléhání byla pokladna prázdná, a tak se La Valette obrátil na evropské vladaře. Ti si byli vědomi důležitosti Malty jako bašty křesťanství, a tak nejenom papež Pius IV. a králové Karel IX. Francouzský či Filip II. Španělský, ale i kláštery johanitů v Evropě poskytovaly peníze, munici, zbraně i muže. Papež vyslal jednoho ze svých nejlepších vojenských architektů a inženýrů, kapitána Francesca Laparelli da Cortona, který asistoval Michelangelovi na stavbě chrámu sv. Petra v Římě. Lapa-

relli měl navrhnout plány nového hlavního města Malty a dohlížet na výstavbu.

Přímo podle plánů

Dne 28. března 1566 byl položen základní kámen. Rodilo se nové město, které bylo na počest zakladatele pokřtěno Valletta. První práce se soustředily na hradby. Pracovalo na nich dnem i nocí veškeré mužské obyvatelstvo, otroci i muži ze Sicílie (často více než 8000 dělníků). Brzy byl poloostrov k nepoznání. Šikmé plochy byly zarovnány, vznikla kanalizace. Ještě nikdy se v Evropě nestavělo takové město – přímo podle plánů. Laparellimu asistoval maltýský architekt Girolamo Cassar, později výstavbu převzal. Laparelli a Cassar navrhli precizně uspořádané seskupení příkopů, bašt a lunet, které se tyčily nad sebou v souběžných řadách a byly vystavěny ze solidního zdiva. Ze strany od moře se po obou stranách výběžku zvedaly kolmé zdi a setkávaly se v pevnosti St. Elmo. A na druhé straně vzniknul příkop, který se táhnul mezi oběma přístavy a odděloval tak Vallettu od pevniny. Byl téměř tisíc metrů dlouhý, 20 m široký a 18 m hluboký. Zaručoval perfektní ochranu.

Výstavba města ale byla pro Laparelliho stejně důležitá. Nezapomněl ani na sběr odpadků. Pod zemí byly vybudovány příkopy a kanály z kamene. Obyvatelé vhodili odpadky do jámy na dvoře a každé ráno je armáda otroků odklízela. Dvakrát denně se příkopy proplachovaly mořskou vodou, znečištěná voda se odváděla pomocí potrubí dále do moře.

V původním plánu byla jedna hlavní ulice, vedoucí od vstupu do města až na vrchol poloostrova, ostatní rovnoběžné i příčné ulice měly mít působivé uspořádání do serpentin. V posledním okamžiku však Laparelli plán změnil a rozhodl se pro strohé a téměř symetrické uspořádání. Do rovných ulic totiž snadno může vítr, který město za letních veder ochlazuje.

LUMIR PECOLD

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Na seznam UNESCO byla Valletta zapsána v roce 1980. Ve městě je 320 budov s velkým architektonickým a historickým významem. Městské hradby obklopují plochu asi 55 ha.

Nejdůležitější budovy: velmistřův palác, „auberges“ – obydlí pro rytíře, Národní knihovna, Divadlo Manoel, katedrála sv. Jana, starý špitál a vojenská pevnost St. Elmo.